

TÜRKİYE'DE 2013-2023 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK ALANINDA TAMAMLANMIŞ YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA TEZ ÇALIŞMALARININ BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Zeynep KADIOĞLU* Esmâ Nur SEZEN** Olcayto ERSOY***

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF MASTER'S AND DOCTORAL THESIS STUDIES COMPLETED IN THE FIELD OF JOURNALISM IN TURKEY BETWEEN 2013-2023

Özet

Bu çalışmada 2013-2023 yılları arasında Türkiye'deki üniversitelerin gazetecilik bölümlerinde tamamlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Gazetecilik alanında çalışmak isteyen akademisyenler, medya ve gazetecilik sektöründeki gelişmeleri takip eden tüm paydaşlar ve alana ilgi duyanlar için lisansüstü tezler üzerinden oluşan akademik çıktıları on yıllık süreç içinde ortaya koyabilmek çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Böylelikle son yıllarda lisansüstü düzeyde gazetecilik çalışmalarının yoğunlaştığı alanlar ve üretildiği kurumlar gözlemlenebilir duruma getirilmeye çalışılmıştır. Türkiye'deki üniversitelerde gazetecilik ve medya alanında farklı isimlerde bilim dalı kürsüleri mevcuttur. Öncelikle gazetecilik alanında iletişim fakülteleri altında kurulan ve lisansüstü eğitim veren bilim dalları belirlenmiş sonrasında seçili yıllar arasında bu bilim dallarında tamamlanan tezler üzerinden çalışılmıştır. 2013-2023 yılları arasında 131 doktora ve 618 yüksek lisans olmak üzere 749 tez yazılmıştır. Söz konusu tezlerin tamamının lisansüstü düzeyine, konularına, üniversitelere, şehirlere, yıllara göre dağılımı incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Gazetecilik Eğitimi, Gazetecilik Tezleri, Gazetecilik, Bibliyometrik Analiz

Abstract

In this study, master's and doctoral theses completed in the journalism departments of universities in Turkey between 2013 and 2023 were mapped using bibliometric analysis method. It is attempted to reveal the academic outputs of graduate theses for academics who want to work in the field of journalism, all stakeholders who follow developments in the media and journalism sector, and those who are interested in the field. In this way, the areas where journalism studies have been concentrated at the graduate level in recent years and the institutions where they are produced have been tried to be made observable. In universities in Turkey, there are departments with different names in the field of journalism and media. First of all, the departments established under the faculties of communication and providing graduate education in the field of journalism were selected, and then the theses completed in these departments between selected years were studied. A total of 749 theses (131 doctoral and 618 master's theses) completed between 2013 and 2023 were analyzed. The distribution of completed theses according to graduate level, subjects, universities, cities and years was tried to be revealed.

Keywords: Journalism Education, Journalism Studies, Journalism, Bibliometric Analysis

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, zykadioglu@marmara.edu.tr, Orcid: 0000-0001-5533-943X

** Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, esmanursezen96@gmail.com, Orcid: 0000-0003-0970-7478

*** Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, olcaytoersoy@gmail.com, Orcid: 0009-0001-4479-7010

Giriş

Üniversitelerin tezli yüksek lisans ve doktora programlarında kabul alan öğrenciler belli ders programlarını tamamladıktan sonra atanan danışmanları gözetiminde alanları ile ilgili bir tez yazar ve bu tezi, alanın öğretim üyelerinden oluşan bir jüri karşısında savunarak mezun olurlar. Böylece hem öğrenci eğitim gördüğü bölüme dair seçtiği bir konuda uzmanlık kazanır, hem de söz konusu alanın bilimsel yazınına katkı sağlamış olur. Yazılan tezler bilim dalının gelişmesine, farklı bakış açılarıyla ve araştırmalarla zenginleşmesine olanak sağlar, aynı zamanda da bir akademik hafıza yaratırlar. Diğer yandan alan bilgisine sahip istihdama ihtiyaç duyan sektörlerle de katkı verir.

Günümüz toplumlarında bilimsel bilgiye erişmek geçmiş dönemlere nazaran çok daha kolaylaşmıştır. Bilgiye erişmenin farklı mecraları oluşmuştur. Özellikle dijital formatta kaydedilebilen bilimsel çalışmalar çeşitli veri tabanlarında derlenerek kolay ulaşılabilir hale gelmiştir. Ayrıca üretilen bilimsel bilginin aktarıldığı kanallar da artmıştır. Bununla birlikte güvenilir bilgiye erişme zorluğu ortaya çıkmıştır. Bilimsel bilginin aktararak yayılımı da bilgiyi tahrip edebilmekte, farklı bağlamlarda kullanılması ve aktarılması öznel halini değiştirerek yanlış çıkarımlara uğramasına sebep olabilmektedir. Akredite olmamış kaynaklardan paylaşılan çalışmalar, doğrulanmamış teoriler hızla yayılabilmektedir. İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve internetin yaygınlaşması ifade alanlarını arttırmış ve yaptıkları bilimsel bilgilere dair paylaşımlar, fikir yürütmeler bilimsel bilgi üretiminin tekeline seçkinlerin ve uzmanların elinden almıştır (Alpay, 2017:16).

Günümüzde üniversiteler, sosyal olarak ayrıcalıklı bilgi üreticileri olarak tarihsel rollerine ilişkin önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Geçmişte olduğundan daha fazla bilgi üniversite dışında kişiler ve kurumlar tarafından üretilmektedir. Bilgili amatörlerin akademik profesyonellerle birbirine karıştığı yeni medya alanları bu bilgilerin sürekli paylaşıldığı yerlerdir. Bu karmaşıklıkta akademik bilgiyi geçerli ve güvenilir kılan unsurlar öne çıkarılması gereken önemli konulardır (Cope ve Kalantzis, 2011). Bilimsel bilginin en önemli üretim mekânı olan üniversitelerde yapılan

çalışmalar ve doğrudan bu çalışmaların kaynak olarak alınması bilimsel güvenilirlik açısından önemlidir. Her ne kadar zaman zaman üniversitelerde yapılan araştırmalar yöntemleri, hipotezleri, çıkarımları açısından tartışmalara, davalara konu olsa da bilimsel bilgi üretiminde en güvenilir kurumların üniversiteler olduğunu kabul etmek gerekir.

Bu çalışmada gazetecilik alanında son on yılda tamamlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin hangi konularda yoğunlaştığı, hangi üniversitelerde ve hangi şehirlerde üretildiği, vakıf ve devlet üniversitelerinde üretilen tezlerin dağılımı, yüksek lisans ve doktora tezlerinin dağılımı, yıllar içinde hangi konuların daha çok çalışıldığı bibliyometrik analiz yöntemiyle araştırılmıştır. Böylece gazetecilik alanında Türkiye’de üretilen bilimsel çalışmalar yüksek lisans ve doktora tezleri üzerinden ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma 2013-2023 yılları arasındaki on yılı ele almıştır. Bu süre içinde üniversitelerin yüksek lisans ve doktora tezlerinin üretildiği ana bilim dalları ve/veya bilim dalları arasında isimleri değişenler olmuştur. Ancak araştırmaya dahil olan tezler adının içinde gazetecilik ve medya geçen ve gazetecilik alanında çalışan tüm ana bilim dalları taranarak toplanmıştır. Bu çalışma hem gazetecilik alanında çalışmak isteyenler için mevcut akademik tez yazımını toplu halde analiz ederek bir referans sağlayacak hem de gazetecilik alanında son on yılda üretilen bilimsel çalışmaların portfolyosunu çıkararak alana katkı sağlayabilecektir.

Gazetecilik alanı, iletişim teknolojilerindeki gelişmeye paralel olarak geleneksel anlayışın dışında yeniden tanımlanabilir. Küreselleşme ve yeni iletişim teknolojilerinin ivmesinde birçok yeni haber alanları oluşmuştur. Önceleri yazılı basın ve sonrasında televizyonculukla sınırlı kalan gazetecilik çalışmaları günümüzde medyanın tüm alanlarını kapsayan bir boyut kazanmıştır. Habere ulaşmanın yeni mecraları ortaya çıkmış, haberi takip etme pratikleri değişmiştir. Eş zamanlı olarak gazetecilik faaliyetleri ile kitleleri yönlendirmek, algı yaratmak, algıları manipüle etmek ve toplumsal rıza üretmek hem daha da önem kazanmış hem de kendine yeni alanlar bulmuştur. Bu değişim gazetecilik alanına ilgiyi yükseltirken, bu alanda yapılan bilimsel faaliyetlerin de kapsamını genişletmiş, sayıla-

rını artırmıştır. Yeni gazetecilik mecralarının ortaya çıkması, haber toplama ve yaymada kullanılan teknolojilerin gelişmesi, gazetecilik sosyolojisinde yeni alanların doğması gibi sonuçlarla lisansüstü alanlarda uzmanlaşılacak dallar da çeşitlenmiş ve ana bilim dalları sayısı artmıştır. Beraberinde yüksek lisans ve doktora düzeyinde tez çalışmaları da artmıştır. İçerik açısından ele alırsak, gazetecilik çalışmaları çeşitli alanlardan gelmektedir ve medya performansının farklı boyutlarını hedefler. Yapılan çalışmalarda genellikle gazetecilik biçimi nesne olarak alınır, farklı gazetecilik türleri çalışılır (Nerone, 2018:18) veya gazetecilik kapsamında üretilen içeriklerin yarattığı etkiler işlenir. Gazetecilik alanında lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi, bir yandan tamamlanan tezlerin niceliksel artışını gösterirken diğer yandan içerikleri bakımından gazetecilik kapsamının genişlemesini de açıkça ortaya koymuştur

Bu makale çalışmasında önce kavramsal bir çerçeve oluşturmak amacıyla Türkiye’de gazetecilik çalışmalarının tarihçesi verilmiştir. Sonrasında kullanılan bibliyografik analiz yöntemi anlatılmış ve devamında Türkiye’de lisansüstü eğitim sürecinde yazılan tezler bu yöntemle analiz edilmiştir.

Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi

Modern gazetecilik eğitiminin neredeyse yüz yıllık bir geçmişi bulunmaktadır (Gülçay, 2020:16). Gazetecilik alanında üniversite düzeyinde ilk eğitim Joseph French Jonson tarafından Pennsylvania Üniversitesi Wharton School of Business’de 1893 yılında vermeye başlanmıştır (Adam, 2001:320). Gazetecilik bilim dalında yüksek lisans eğitimi 1912 yılında Columbia Üniversitesi’nde başlatılmıştır (Yıldırım, 2009:106). Önceleri farklı bilim dallarından akademisyenlerin katkılarıyla verilen lisansüstü eğitimlere (Weaver, 2003: 50) sonrasında gazetecilik alanında yetişen akademisyenler de katılmıştır.

UNESCO’nun modern gazeteciliğin üniversite seviyesinde eğitim gerektirdiği yönündeki anlayışı ve geliştirmekte olan ülkelerde kitle

iletişimi ile ilgili kürsülerin oluşturulmasını teşvik edici motivasyonu, 1960’lardan başlayarak birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de gazetecilik eğitiminin kurumsallaşmasına önayak olmuştur (Gülçay, 2020:17). Osmanlı’da gazetecilikle ilgili bir eğitim alanı olmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra bu alanda çalışmalar yapılmış ve gazetecilik eğitimi ile ilgili fikirler ilk olarak gazeteci Ahmet Rasim tarafından ortaya atılmıştır. (Topuz, 1973: 115). Türkiye’de 1948 yılında “İstanbul Özel Gazetecilik Okulu” adıyla ilk özel gazetecilik okulu açılmıştır. İlk olmakla birlikte üniversite düzeyinden ziyade meslek kazandırma eğitimi şeklinde nitelendirilebilecek bir okuldur. Üniversite düzeyinde ilk resmî gazetecilik okulu 1950 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü bünyesinde açılmış, akabinde Ankara Üniversitesinde de gazetecilik eğitimleri başlamıştır. İstanbul ve Ankara Gazeteciler Cemiyetleri Türkiye’de gazetecilik eğitiminin başlamasında etkili olmuşlardır. İstanbul ve Ankara Gazeteciler Cemiyetleri, sektöre alaylıların yanı sıra eğitilmiş gazetecilerin yetiştirilmesini sağlamak için İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde gazetecilik üzerine eğitimlerin verilmesini sağlamışlardır (Tokgöz, 2003: 33). İlk kurulanlar Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu (1948)¹, İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu (1950), Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu (1965), Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu (1967) ve Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu (1968) dur (Başer, 1990: 22).

Basın Yayın Yüksekokullarında uzunca bir süre işletme, ekonomi, siyaset bilimi, sosyoloji gibi farklı alanlardan öğretim üyeleriyle ve çeşitli gazetelerde çalışan tanınmış gazetecilerle eğitim verilmiştir. 1950 yılında İstanbul Üniversitesinin meslekten gelen öğretim üyeleri olarak Burhan Felek, Cevat Fehmi Başkut, Şevket Rado, Enis Tahsin Til sayılabilir (Tokgöz, 2006:34). Yine bir fikir vermesi açısından İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsünün 1966-1973 yılları arasındaki bazı dersleri ve öğretim üyeleri aşağıdaki gibidir.

¹ 1948’de orta dereceli okul olarak Şehzadebaşı’nda Müderris Yahya Fehmi Tuna’nın kurduğu «İstanbul Gazetecilik Okulu» 1971 yılında devletleştirilerek önce İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’ne, 1982 yılında ise “Bsin-Yayın Yüksekokulu” olarak Marmara Üniversitesi’ne bağlanmıştır.

Siyasi Coğrafya ve Jeopolitik	Prof. Dr. Besim Darkot
İlancılık ve Reklamcılık	Arif Erdemir
Milletler Arası Basın ve Haber Ajansları	Selami Akpınar
Basın Ahlakı	Osman Karaca
Ekonomi	Prof. Dr. Sadun Aren
Milletler Arası Teşkilatlar	Prof. Dr. Mahmut Belik
Sanat Eleştirmenliği	Baki Suha Ediboğlu
Başlık ve Mizanpaj	Bilinmiyor
Arşiv ve Dosya Tanzimi	Bilinmiyor
Kamuoyu	Doç. Dr. Oğuz Arkonaç
Halkla Münasebetler ve Propaganda	Dr. Mehmet Turaç
Sinema ve Fotoğraf	Bilinmiyor
Gazete Yazı Türleri ve Kompozisyon	Bilinmiyor
Dil ve Edebiyat Meseleleri	Bilinmiyor

Türkiye Büyük Millet Meclisi 1992 yılında çıkarılan 3837 sayılı yasayı çıkarmış ve böylece Basın Yayın Yükseköğretim Fakültelerine dönüşmüştür. Akabinde Eskişehir'de Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi ile Konya'da Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi kurulmuştur (Uzun, 2011:220). Bu süreçte fakültelerin "Gazetecilik", "Halkla İlişkiler ve Tanıtım", "Radyo Televizyon ve Sinema" olmak üzere üç temel bölümde eğitim vermesi kararlaştırılmıştır. 1992 yılında çıkarılan bu yasayla devlet üniversitelerinde iletişim fakülteleri birbiri ardına kurulmaya, gazetecilik eğitimi verilmeye başlanmıştır (İrvan, 2022:237). Zamanla vakıf üniversitelerinde kurulan iletişim fakülteleriyle gazetecilik eğitimi veren bölümlerin sayıları artmıştır. 2024 yılı itibarıyla devlet üniversitelerinde 41, vakıf üniversitelerinde 6 ve YÖK'e bağlı Türkiye dışındaki üniversitelerde 4 tane olmak üzere 50 gazetecilik bölümü eğitim vermektedir (Yökatas, 2024)².

şındaki üniversitelerde 4 tane olmak üzere 50 gazetecilik bölümü eğitim vermektedir (Yökatas, 2024)².

Türkiye'de İletişim ve Gazetecilik Alanında Yüksek Lisans/Doktora Eğitimleri

Türkiye'de de gazetecilik alanında yüksek lisans ve doktora eğitimleri, lisans eğitimlerinden çok daha sonra başlamıştır. Lisans eğitimlerinde olduğu gibi yüksek lisans ve doktora da önceleri farklı disiplinlerden öğretim üyeleri ve meslektan gelen gazetecilerle öğretimler başlamıştır.

1969 yılında Milli Eğitim Bakanlığı iletişim alanında lisansüstü eğitim yapmak isteyenler için burs tahsis ederek yurtdışında yüksek lisans ve doktora yapma imkanı yaratmıştır (Tokgöz, 2006:39). Böylece bu burslardan

² <https://www.akillitercihtv.com/yuksekogretim-program-atlasi/> (Erişim 22 Mart 2024)

yararlanan Basın Yayın Yüksek Okulu mezunları ABD, Fransa ve Batı Almanya'da lisansüstü eğitimlerini tamamlamışlar ve bu öğrencilerin bir kısmı sonrasında öğretim üyesi olarak iletişim ve gazetecilik alanında öğretim kadrolarına atanmışlardır. Aynı dönemlerde siyasal bilimler fakültelerinden mezun olan Ünsal Oskay, Oya Tokgöz, Aysel Aziz, Veysel Batmaz, Sevda Alankuş, Haluk Geray, Sezer Akarcalı gibi birçok öğrenci yurtdışında iletişim alanında yüksek lisans ve doktora yapmışlar ve geleceğin iletişim fakültelerinin kadrolarına katılmışlardır.

1975 yılında Eskişehir Ticari İlimler Akademisi'ne bağlı olarak kurulan "Televizyonla Öğretim ve Eğitim Fakültesi 1980'de "İletişim Bilimleri Fakültesi" olarak değişmiş ve fakültede "Eğitim İletişimi ve Planlaması" ile "Sinema ve Televizyon" alanında yüksek lisans ve doktora çalışmaları başlatılmıştır (Tokgöz, 2006:40).

6 Kasım 1981 Tarihli 2547 sayılı Kanun'la YÖK'ün kurulmasından sonra üniversitelere bağlı Sosyal Bilimler Enstitüleri oluşturulmuş ve akabinde "İletişim Bilimleri" ana bilim dalları kurularak yüksek lisans ve doktora eğitimleri yaygınlaşmıştır. 1983 yılından itibaren Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitelerinde disiplinler arası kurulan iletişim fakültelerinde yüksek lisans ve doktora eğitimleri başlamıştır.

1993 yılından itibaren iletişim fakültelerinde Gazetecilik, Halkla İlişkiler ve Radyo Televizyon Sinema ana bilim dalları oluşturulmuştur. Böylece başta İletişim Bilimleri çatısı altında yürütülen çalışmalar uzmanlık alanlarına göre ayrılabilmiştir.

Türkiye'de YÖK kayıtlarına göre gazetecilik alanında yazılan ilk tez 1968 yılında tamamlanan Kenan Erkural'ın "Basın İşletmelerinde Muhasebe" isimli doktora tezidir. Bu tez işletme ana bilim dalı içinde yürütülmüştür. Sonrasında yazılan tezler YÖK kayıtlarında

1985'den sonrasına aittir. Genel olarak konularına baktığımızda ilk tezlerin basının sorunları, basının işlevleri ve kamuoyu yaratma gücü üzerine yazıldıklarını görebiliriz.

Bibliyometrik Analiz Yöntemi

Günümüzde bilimsel çalışmaların çokluğu, özellikle ilgili alanlarda çalışma yapanlar için makro bir bakışla takip edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle çalışmaların belli referanslara göre sınıflandırılması ve haritalanması önemli kolaylıklar sağlar. Bibliyometrik analiz, literatürün makro bakış açısıyla incelenmesini sağlayan ve okuyucuya bir projeksiyon sunan önemli tekniklerden biridir (Bozdemir ve Köse, 2021).

Bibliyometrik analiz, kişiler veya kurumların belirlenen bir alanda, belli bir dönem ve/veya bölgede ürettikleri yayınları ve bu yayınlar arasındaki ilişkileri sayısal olarak analiz eden yöntem olarak tanımlanabilir (Ulakbim, 2024).³ Keşfedici ve tanımlayıcı çalışmalar sınıfına dahil edebileceğimiz bibliyometrik analizler sistematik derlemelerden oluşur ve nicel bir araştırma tekniğidir. OECD'nin istatistik terminolojisinde bibliyometrik analiz makaleler, yayınlar, alıntılar, patentler ve diğer daha karmaşık göstergeler biçimindeki bilimsel çıktılarının sayımı ve istatistiksel analizine dayalı çalışmalar olarak tanımlanır. Bu analizler ülkelerin bilimsel uzmanlıkları ve performanslarının yanı sıra araştırma faaliyetlerini, uygulamalı araştırmalarını ve bilim insanlarını değerlendirmede de önemli bir araçtır (OECD, 2024).⁴

Bibliyometrik analiz, büyük hacimli bilimsel verileri araştırmak, derlemek ve analiz etmek için sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Belirli bir alanın evrimsel nüanslarını vurgulamayı sağlarken, ortaya çıkan yeni alanlara da ışık tutar (Donthu ve diğerleri, 2021:286). Bu nedenle belirli bir araştırma alanı içerisindeki bilimsel çıktılarının özellikleri ve gelişim sürecini takip etmek isteyenler, bu analiz yöntemine başvurabilmektedir (Jia ve diğerleri, 2014: 881).

³ <https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/bibliyometrik-analiz-sikca-sorulan-sorular/> (Erişim 24 Mart 2024).

⁴ https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/bibliometric-indicators-and-analysis-of-research-systems_208277770603 (Erişim 24 Mart 2024).

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Gazetecilik ve haber üretme süreçleri karmaşıklaşan dünyada önemini giderek arttırmaktadır. Bilginin dolaşım kanallarının sayısız ölçüde artmasının olumsuz sonuçları ile doğru ve tarafsız haberciliğin önemini artması, yeni gelişen iletişim teknolojilerinin gazeteciliğe yarattığı alanlar ve rıza üretiminin siyasi, ekonomik, sosyal tüm alanlarda işlevleşmesi gazetecilik alanının önemini arttırmıştır. Bu çalışmada Türkiye’de gazetecilik alanında üretilen yüksek lisans ve doktora tezlerinin seçilen konular bağlamında incelenmesi ve bu alanda yapılan akademik çalışmalarının on yıllık süreç içerisinde makro bir bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Böylelikle bu alanda çalışmak isteyen akademisyenler, medya ve gazetecilik sektöründeki gelişmeleri takip eden tüm paydaşlar ve alana ilgi duyanlar için üniversitelerde yazılan tezler üzerinden oluşan akademik çıktıları on yıllık süreç içinde ortaya koyabilmek çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Çalışmanın en önemli kısıtı gazetecilik alanında üretilen bilimsel bilgiyi yüksek lisans ve doktora tezleri ile sınırlandırmasıdır. Akademisyenler tarafından üretilen kitaplar, bildiriler, makaleler kapsam dışında tutulmuştur. Ayrıca çalışma sadece Türkiye’de üretilen tezleri kapsamaktadır ve on yıllık bir süreçte ele alınmıştır. Kuşkusuz başka ülkeleri de kapsayan karşılaştırmalı çalışmalar, tüm

akademik çıktıları kapsayan çalışmalar ya da daha uzun dönemleri içeren çalışmalar da yapılacak olursa, bu makale onlara referans olabilecektir.

Bu çalışma 2013-2023 yılları arasında Türkiye’deki üniversitelerin gazetecilik bölümlerinde tamamlanan 131 doktora ve 618 yüksek lisans olmak üzere toplam 749 tezi taramıştır. Türkiye üniversitelerinde tamamlanan tüm tezlerin kayıtları Yüksek Öğretim Kurumunun arşivinde kayıt altına alınır. Tezler Yüksek Öğretim Kurumunun tez tarama sayfasından çekilerek sınıflandırılmıştır. Üniversitelerde gazetecilik üzerine yürütülen lisansüstü akademik faaliyetler farklı isimlerdeki ana bilim dallarında yürütülmektedir. Çeşitli gereklerle zaman zaman ana bilim dallarının isimlerinde veya bağlı oldukları bölümlerde değişiklikler olabilmektedir. Bu değişikliklerden bağımsız olarak seçili zaman diliminde isminde gazetecilik ve/veya medya kelimeleri geçen, İletişim Fakülteleri altında faaliyet gösteren ve aktif olan tüm ana bilim dallarında yazılan tezler çalışmaya dahil edilmiştir.

İçerik Kategorilerine Göre Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

Seçili dönem içinde yüksek lisansta 618 ve doktora da 131 olmak üzere 749 tamamlanmış tez incelenmiştir. Tezler ana konularına göre belirlediğimiz kategorilere dağıtılmıştır. Bu kategoriler ve tamamlanan tezlerin yüzde dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Kategori	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam Tez Sayısı	%
Medya Sosyolojisi	16	16,8	125	16,6
Gazetecilik Uygulamaları	12,9	15,8	115	15,3
Sosyal Medya	11,4	10,6	81	10,8
Gazetecilik Dijitalleşme	3,8	8	55	7,3
Kültürel Çalışmalar	8,3	7,4	57	6
Medya Ekonomisi	3	7,2	49	6,5
Medya-Gazetecilik Tarihi	9,9	7,1	57	7,6
Yerel Medya	3,8	6,4	45	6
Yabancı Medya	6,8	6,3	48	6,4
Siyaset-Medya	12,2	6,1	54	7,2
Algı Yönetimi	3,8	0,8	10	1,3
Alternatif Medya	3,8	1,2	13	1,7
Alan Dışı	3,8	5,6	40	5,3
Toplam	100	100	749	100

Tablo1’de görüldüğü üzere tezler 13 alanda sınıflanmıştır. Kültürel çalışmalar ile medya sosyolojisi ya da gazetecilik uygulamaları ile alternatif medya gibi bazı kategorilerin tek başlık altında ele alınması konusal olarak daha uygun olabilirken, yazılan tez sayılarının belirgin çokluğu nedeniyle ayrı kategorilerde ele alınmıştır. Bazı tezler aynı anda birden fazla kategoriye dahil olabilecek kapsamda yazılmıştır. Bu durumda sınıflama yapılırken tezin çıkış noktası ya da temel hipotezi esas alınmıştır. Seçili yıllar arasında üretilen tezlerin %30’undan fazlası medya sosyolojisi ve gazetecilik uygulamaları üzerine yazılmıştır. Medya Sosyolojisi, Gazetecilik Uygulamaları, Sosyal Medya ve Kültürel Çalışmalar alanında yapılan tezler tüm tezlerin yarısını oluşturmaktadır. Gazetecilik Uygulamaları en fazla tez içeren ikinci kategoridir. Bu iki kategori dışındaki kategorilerde orantılı bir dağılım olduğu görülmektedir. Yeni gazetecilik alanlarına eğilen sosyal medya ve dijitalleşme alanındaki tezler toplam yazılan tezlerin yaklaşık %20 kadarını oluşturmaktadır. Bunların dışında gazetecilik uygulamaları kategorisinde de yeni gazetecilik uygulamaları ile ilgili tezler bulunmaktadır. Yıllar içinde yeni gazetecilik teknolojileri ile ilgili tezlerin arttığını görmekteyiz. Tercih edilen konuların yoğunluk dağılımı yüksek lisans ve doktora için benzerdir. Aşağıda kategorilerin kapsamları sıralanmıştır;

Medya Sosyolojisi: Sosyolojinin toplumsal şiddet, toplumsal bellek, toplumsal cinsiyet, popüler kültür gibi temel konularını medya bağlamıyla ele alan tezler ile medya sektöründeki ya da medyanın etki alanındaki belirli grupların çalışıldığı tezler bu kategoriye dahil edilmiştir.

Gazetecilik Uygulamaları: Habercilik uygulamaları, haber örnekleri, gazeteciliğin ihtisas alanları, belli kuruluşların gazetecilik faaliyetlerinin ele alındığı tezler bu kapsama dahil edilmiştir.

Sosyal Medya: Kullanıcı, içerik üretimi veya yarattığı etkiler bağlamında sosyal medya üzerine üretilen tüm tezler bu kategori içine dahil edilmiştir.

Gazetecilik Dijitalleşme: Medyada yapay zeka kullanımı, habercilikte yeni teknolojiler, dijital habercilik konularındaki tezler bu kategoriye dahil edilmiştir.

Kültürel Çalışmalar: Alan olarak medya sos-

yolojisi kategorisine dahil edilebilecek olsa da belirgin bir yoğunlaşma gösterdiğinden tüketim kültürü, toplumsal gerçeklik ve medya okuryazarlığı konularında yazılan tezler için ayrı bir sınıflama oluşturulmuş ve kültürel çalışmalar kategorisine dahil edilmiştir.

Medya Ekonomisi: Medya işletmeciliği, medya yönetimi ve medyanın ekonomi politikleri konularında yazılan tezler bu kategoriye dahil edilmiştir.

Medya-gazetecilik tarihi: Geçmiş belli bir dönem içinde gazetecilik faaliyetlerinin ya da belli habercilik kurumlarının incelendiği tezler bu kategoriye dahil edilmiştir.

Yerel Medya: Yerel bir medya kuruluşu üzerine yapılan ya da belli bir konu üzerine yapılmış ancak uygulaması yerel medya örneği üzerinden yürütülmüş tezler bu kategoriye dahil edilmiştir.

Yabancı Medya: Yabancı ülkelerdeki medya/gazetecilik faaliyetleri üzerine yazılan tezler, belli bir konuda yazılan ve uygulamasında yabancı medya ile karşılaştırma yapılan tezler, doğrudan yabancı bir medya kuruluşunun faaliyetleri, etkileri üzerine çalışılan tezler bu kategori içine alınmıştır.

Siyaset Medya: Siyasetle ilgili herhangi bir konunun medyada ele alınışı üzerine yazılan tezler ile propaganda, siyasal iletişim, kamu diplomasisi ve seçimler üzerine yazılan tezler bu kategoriye dahil edilmiştir.

Algı Yönetimi: Medya sosyolojisi altında ele alınabilecek olsa da doğrudan algı yönetimini merkeze alan tezler ayrı bir başlıkta toplanmıştır. Medya sosyolojisi üst tanımlamasına giren çok sayıda tez vardır. Belli konuların çok sayıda tezde ele alınmasından dolayı medya sosyolojisinin söz konusu alt disiplinleri için ayrı kategori açılmıştır.

Alternatif Medya: Ana akım medya dışında kalan bir medya kurumunu inceleyen, ana akım medya dışında kalan tüm kitle iletişim araçlarının etkilerini, ekonomi politiklerini ya da çözümlemelerini içeren tezler bu kategori altında incelenmiştir.

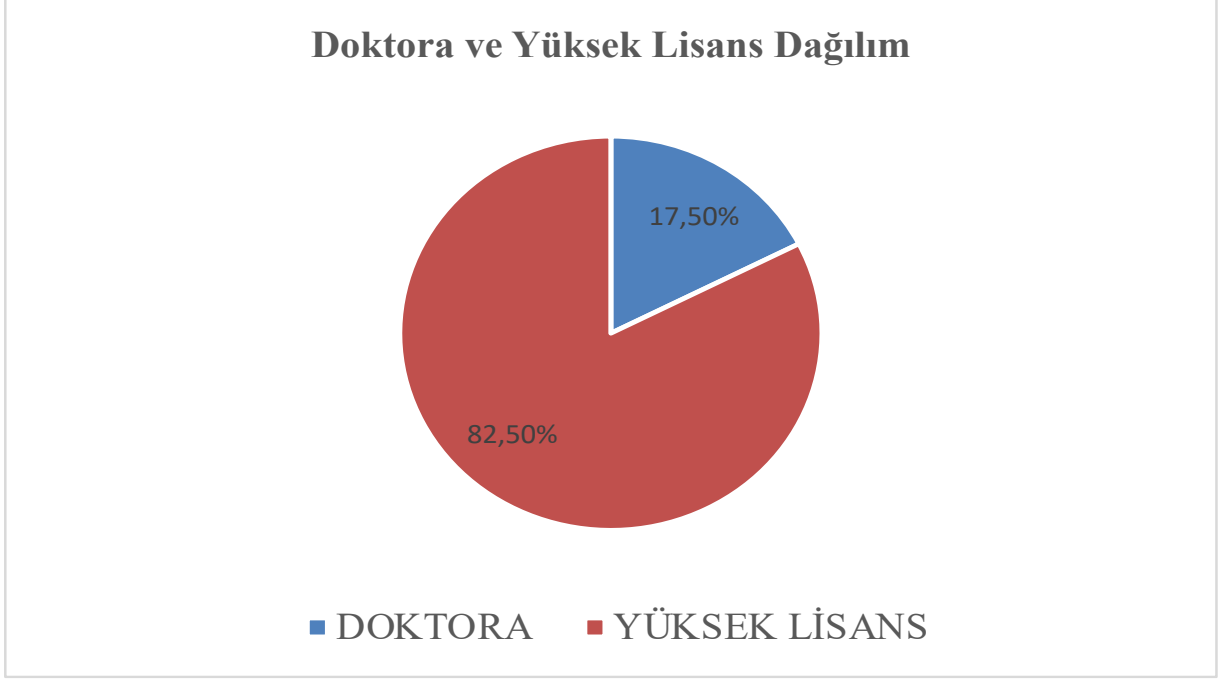
Alan Dışı: Gazetecilik ile ilgili çalışmalar çok geniş bir perspektife dağılabilir. Bununla birlikte gazeteciliğin ana alanlarının çok dışında kalan tezler bu çalışmada alan dışı olarak kabul edilmiştir. Bu çalışmada “Alan Dışı” kabul edilen tezler, toplumsal konuları araştıran

ancak bu konuları gazetecilik kurumları, faaliyetleri, etiği, ya da sosyolojisi ile ilişkilendirmeyen çalışmalardır.

Doktora ve Yüksek Lisans Dağılımı

Şekil 1'de görüldüğü üzere seçilen dönemde 131 doktora ve 618 yüksek lisans çalışması

tamamlanmıştır. Yüksek lisans eğitimi veren programların doktora eğitimi veren programlardan daha fazla olması, doktora öğrenci kontenjanlarının yüksek lisans öğrenci kontenjanlarına göre daha az olması gibi nedenlerle doktorada tamamlanan tez sayısı yüksek lisans tez sayısına göre daha azdır.

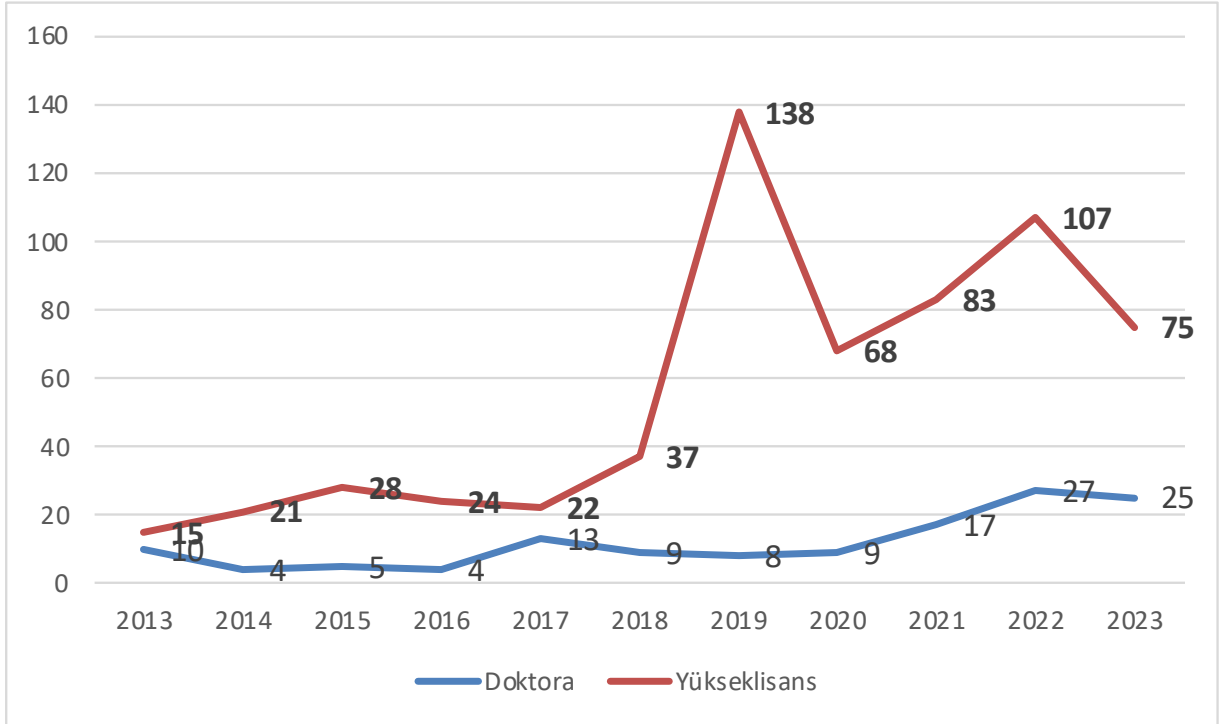
Şekil 1. Doktora ve Yüksek Lisans Yüzdesel Dağılımı

Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2'de görüldüğü üzere 2019 yılı toplam 146 tez ile 10 yıllık süreçte en fazla tezin yayınlandığı yıl olmaktadır. 2018 yılına göre 2019 yılında tez sayısında ani bir yükseliş olduğu da dikkate değer bir veridir. Bununla

beraber 2020 yılında 2019 yılına göre bu kez ani bir düşüş yaşanmıştır. Yüksek lisanstaki kırılmanın benzeri doktorada yaşanmamıştır. Yüksek lisans grafiği incelendiğinde trendin volatilitésinin çok yüksek olduğunu gösterirken doktora da ise daha az oynaklık olduğu nettir.

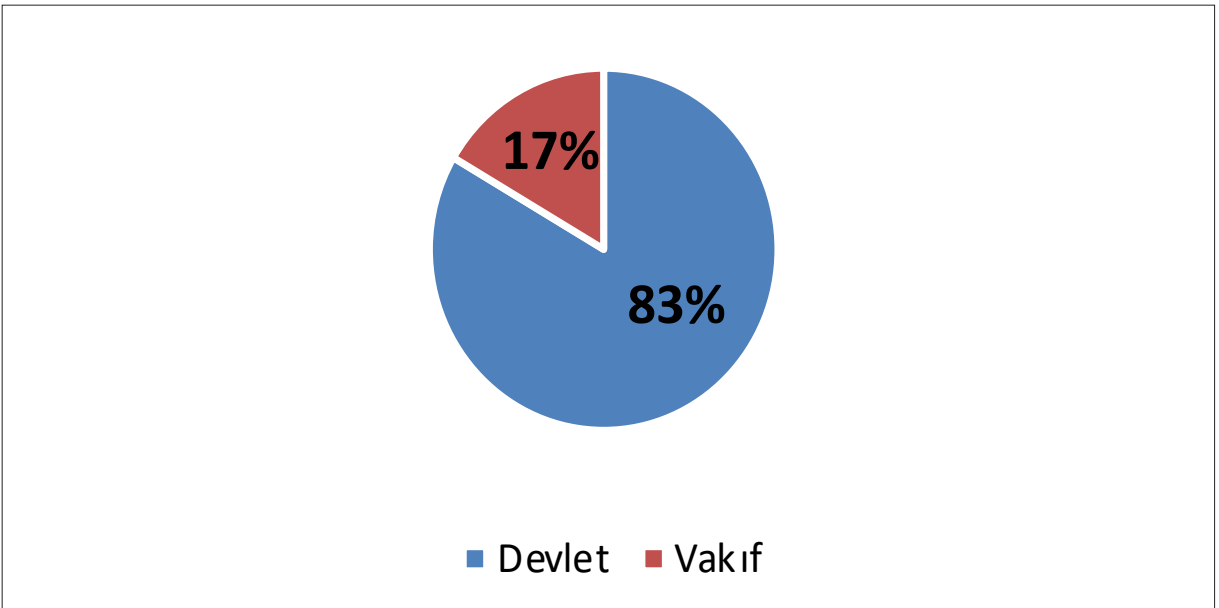

Şekil 2. Yıllara Göre Doktora ve Yüksek Lisans Sayıları

Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Dağılım

Şekil 3'te gösterildiği gibi 2013-2023 yılları arasındaki 10 yıllık dönemde incelenen tezlerin %83'ü devlet üniversitelerinin %17'si ise vakıf üniversitelerinde yapılmıştır. 2013 yılın-

dan 2019 yılına kadar yazılan tezlere bakıldığında yalnızca 4 tezin vakıf üniversitelerinden yayınlandığını görüyoruz. Bu durumun sebebi araştırmaya konu olan tezlerin üretildiği bilim dallarının büyük kısmının devlet üniversitelerinde olmasıdır.

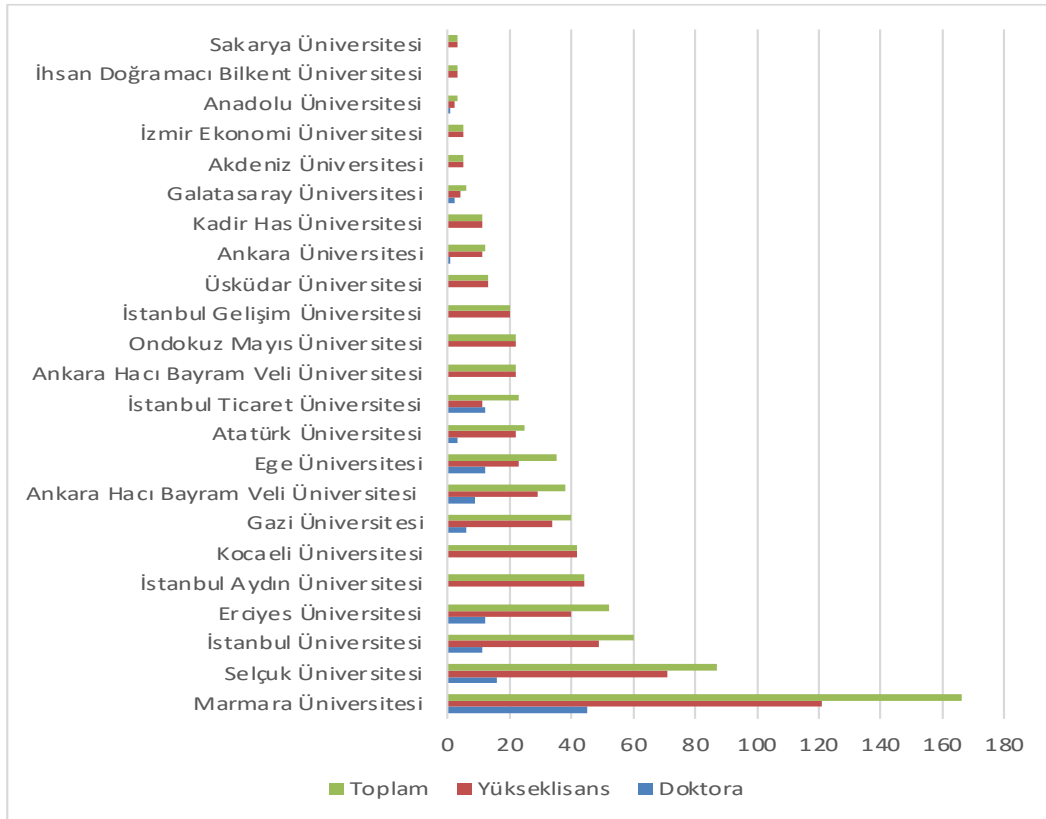
Şekil 3. Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Dağılımı

Fakültelerin yüksek lisans ve/veya doktora programı açmaları için YÖK'ün belirlediği belli kriterler vardır. Doktora programının açılabilmesi için en az ikisi profesör kadrosunda olmak üzere altı öğretim üyesi, birisinin profesör olması halinde ise en az ikisi doçent olmak üzere üniversite kadrosunda asgari toplam altı öğretim üyesi bulunması gerekir. Yüksek lisans programı için ise en az ikisi profesör ve/veya doçent unvanına sahip olmak üzere üniversite kadrosunda asgari üç öğretim üyesi olmalıdır. Doktora programı için söz konusu öğretim üyelerinin, en az dört yarıyıl bir lisans ya da iki yarıyıl boyunca tezli yüksek lisans programında ders vermiş olması; yüksek lisans programı için ise en az iki yarıyıl boyunca bir lisans programında ders vermiş olması gerekir. Ayrıca lisansüstü eğitim-öğretim programı açılacak üniversitenin, kütüphane ve laboratuvar gibi yönlerden gerekli yeterliliklere sahip olması gerekir (YÖK,2024). Devlet üniversitelerinin öğretim üyesi kadrolarının vakıf üniversitelerine göre çok daha geniş olması ihtiyaç duyulan alanlarda lisansüstü eğitim programlarının açılmasına imkân sağlamaktadır. 2022-2023 yılları için

YÖK'ün yayınladığı istatistiklere göre YÖK'e bağlı üniversitelerde görev yapan profesörlerin %15,5'i vakıf üniversitelerinde, %84,5'i devlet üniversitelerinde kadroludur. Doçent öğretim üyelerinin ise %11'i vakıf, %89'u devlet üniversitelerinde görev yapmaktadır (YÖK, 2023).

Üniversitelere Göre Dağılım

Şekil 4'de gösterildiği üzere Marmara Üniversitesi, gazetecilik alanında hem yüksek lisans hem de doktora en çok tez üretilen üniversite olmuştur. Marmara Üniversitesini, Selçuk Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi takip etmektedir. Gazetecilik alanında yüksek lisans ve doktora eğitimlerinin verildiği kürsüleri daha eski kuruluşlu olan üniversiteler aynı zamanda daha fazla sayıda tez çalışmasının yapıldığı üniversitelerdir. Aşağıdaki grafikte üniversitelerin doktora ve yüksek lisans tez sayıları gösterilmiştir. Grafiğin kolay okunabilmesi açısından yüksek lisans ve doktora olmak üzere toplamda 3'den az tez tamamlanan 4 üniversite değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Şekil 4. Doktora ve Yüksek Lisans Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Tablo 2: Türkiye’de İletişim Fakültelerinde Gazetecilikle İlgili Tezlerin Üretildiği Bilim Dalları

Bilim Dalları	Doktora	Yüksek Lisans
Gazetecilik	79	313
Genel Gazetecilik	31	77
Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği	6	37
Medya ve İletişim Bilimleri	2	25
Medya ve İletişim Çalışmaları	13	30
Sinema ve Medya Araştırmaları		2
Yeni Medya		67
Yeni Medya İletişim ve Haberciliği		18
Yeni Medya İletişim Yönetimi		35
Yeni Medya Tasarım Sanat		1
Yeni Medya ve Gazetecilik		12
Yeni Medya ve İletişim Sistemleri		1

Bilim Dallarına Göre Dağılım

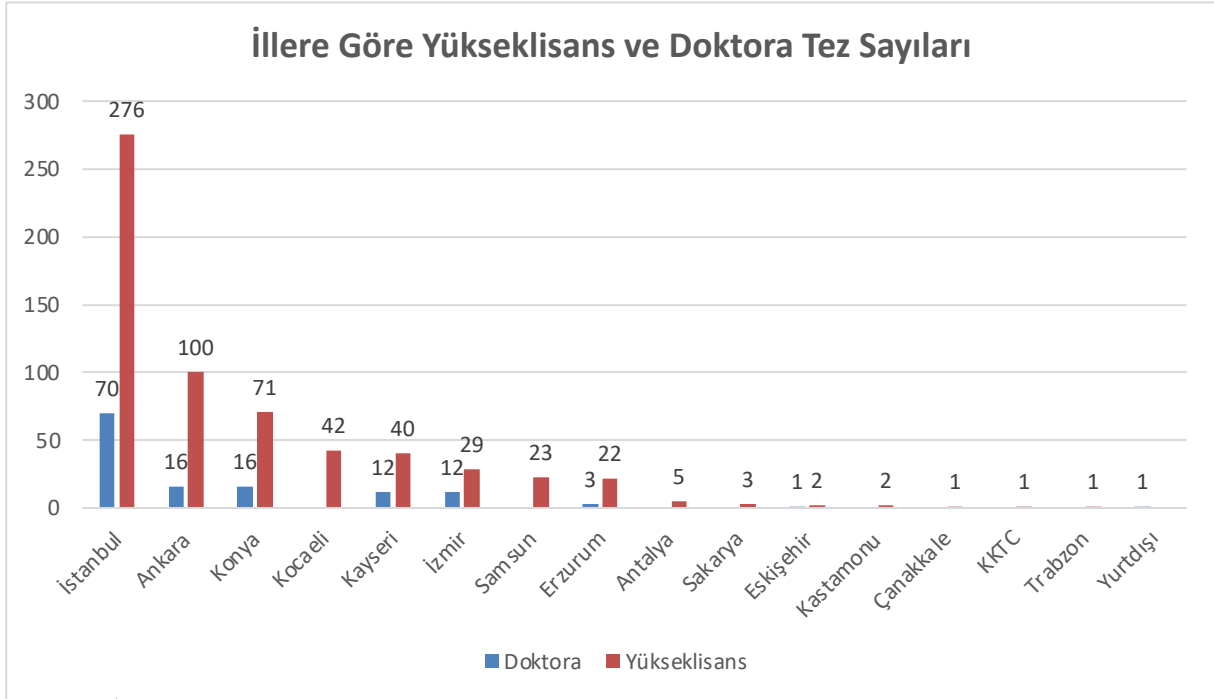
Türkiye’de YÖK’e bağlı üniversitelerde gazetecilik alanında lisansüstü eğitim veren bilim dalları ve tamamlanan tezler Tablo 2’de verilmiştir.

Üniversitelerin farklı bilim dallarında gazetecilik alanında lisansüstü eğitimler verilmekte ve gazetecilik üzerine tezler hazırlanmaktadır. Dolayısıyla iletişim fakültelerine bağlı diğer yakın alanlar da araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Çalışma kapsamına dahil edilen iletişim fakültelerine bağlı 12 bilim dalında incelenen 749 tezdten 392 tanesi Gazetecilik bilim dalında yazılmıştır. Genel Gazetecilik bilim dalında 108 tez, Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği bilim dalında 43 tez, Medya ve İletişim Bilimleri bilim dalında 27 tez, Medya ve İletişim Çalışmaları bilim dalında 43 tez olmak üzere söz konusu bilim dalları en yüksek sayıda tezin üretildiği kürsüler olmuştur. Araştırmanın konusu gereği gazetecilik ve genel gazetecilik bilim dallarında tamamlanan

tezlerin çok sayıda olması beklenen bir sonuçtur. Bununla birlikte son yıllarda öğrenciler yeni medya ile ilgili bilim dallarına lisans sonrası eğitimlerinde ilgilerini arttırmışlar ve bu alanda yazılan tezlerin sayısı da artmıştır.

İllere Göre Dağılım

Şekil 5’te görüldüğü üzere araştırmaya dahil 749 tezdten 346’sı İstanbul şehrindeki üniversitelerden yayınlanırken, 116’sı Ankara’da, 87’si Konya’da yazılmıştır. En az sayıda tezin yayınlandığı şehirler; 1 tez Trabzon, 1 tez Çanakkale olarak kaydedilmiştir. Bölgesel olarak bakıldığında en çok tezin yayınlandığı bölge Marmara Bölgesi iken, ikinci sırada İç Anadolu ve üçüncü sırada Ege bölgesi yer almaktadır. Seçili dönemlerde yürütülen gazetecilik alanında yüksek lisans ve doktora tezlerinin yapıldığı toplam 33 üniversitenin 11’i İstanbul’dadır. Bu yüzden tezlerin de büyük kısmının İstanbul’daki üniversitelerde yapılmış olması beklenen bir sonuçtur.

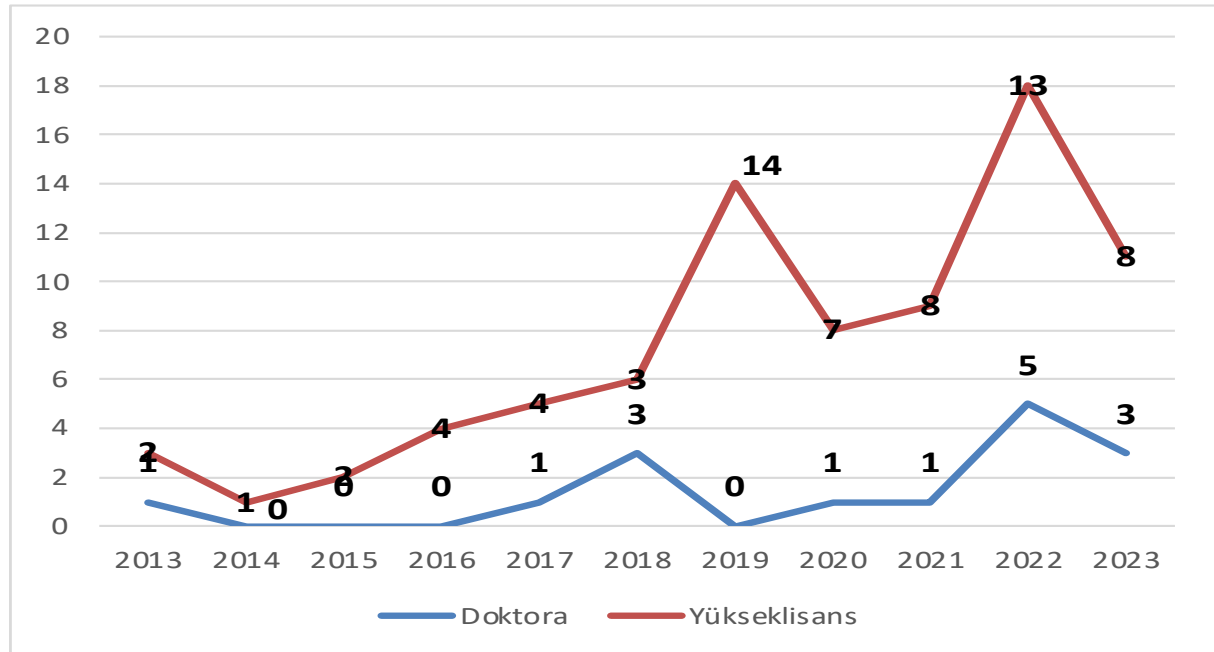

Şekil 5. İllere Göre Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Dağılımı

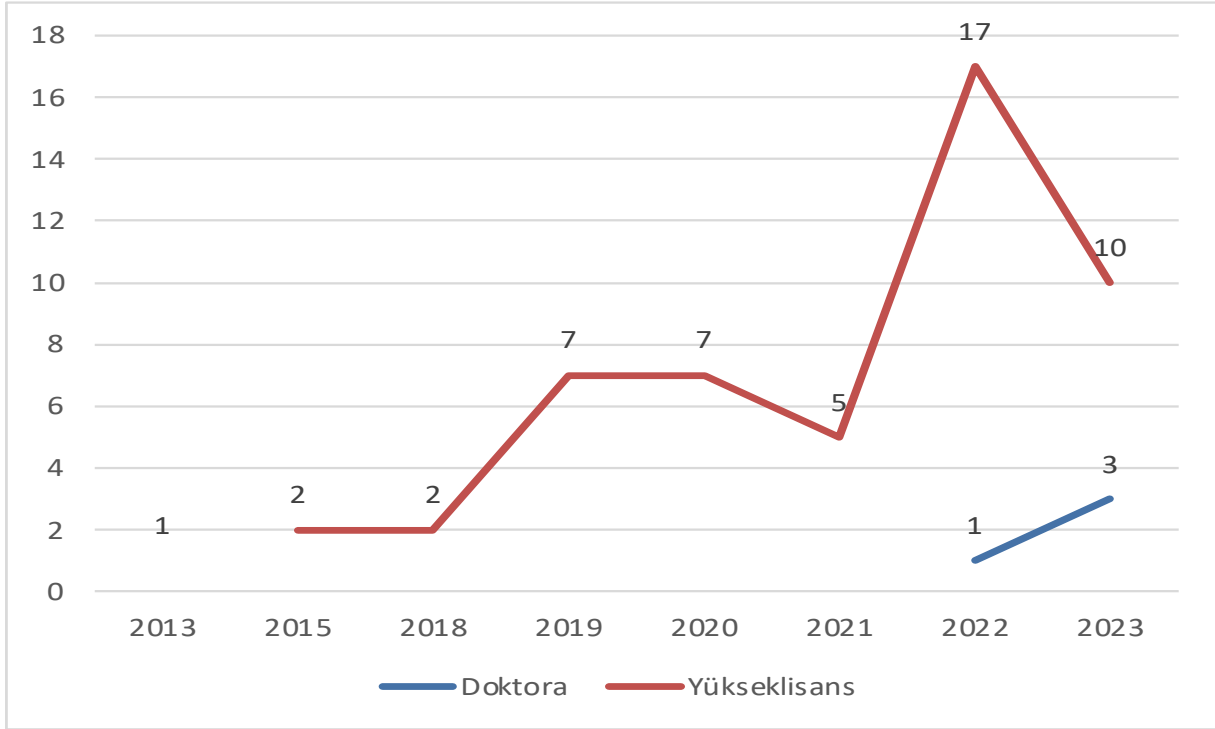
Dijitalleşme ve Sosyal Medya Konularında Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

Yıllar içinde sosyal medyanın hem serbest zaman hem iş zamanı için kullanılır olması, özellikle yeni nesiller için sosyal hayatın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmesi bu alan-

da farklı bağlamlarda akademik çalışmaları arttırmıştır. Şekil 6'da görüldüğü üzere 2014 yılından itibaren bu alanlarda yazılan tezlerin sayısında anlamlı bir artış gözlemlenmektedir. 2019 ve 2022 yıllarında sosyal medya ile ilgili tezlerin sayısı zirve yapmıştır.

Şekil 6. Yıllara Göre Sosyal Medya Konusunda Yazılan Tezler

Şekil 7. Gazetecilikte Dijitalleşme Konusunda Yüksek Lisans/Doktora Tezleri

Şekil 7'de de görüleceği üzere gazeteciliğin icra edilebildiği yeni mecraların ortaya çıkması, haber toplama ve yayma süreçlerinde dijitalleşme doğal olarak son yıllarda yazılan tezlerin bu alana kaymasını sağlamıştır. Gazetecilik Uygulamaları kategorisinde seçili yıllar içinde az sayıda tez geleneksel medyayı konu olarak seçmiştir. Gazetecilik uygulamalarındaki dönüşüm gazetecilikle ilgili akademik çalışmalarda da karşılığını bulmuştur. Gazetecilikte dijitalleşme doktora tezlerinden ziyade yüksek lisans tezlerinde daha çok tercih edilen konu olmuştur.

Doktora ve yüksek lisans tezlerine ayrı ayrı baktığımızda doktora tezlerinde siyaset ve medya, sosyal medya, gazetecilik uygulamaları, medya sosyolojisi ve medya tarihi en çok tez yazılan alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüksek lisans ise medya sosyolojisi, gazetecilik uygulamaları ve sosyal medya en çok tez yazılan alanlardır. Her iki alanda tez konusu tercihleri birbirine benzemektedir. Bununla birlikte siyaset ve medya, algı yönetimi, medya tarihi ve alternatif medya doktorada yüksek lisansa göre daha çok tercih edilen konular olurken, dijitalleşme ve gazetecilik uygulamaları yüksek lisansla doktora göre daha çok tercih edilen konular olmuştur. Ay-

rica yüksek lisansla alan dışı konuları seçen tez sayısı da doktora göre yüksektir.

Sonuç

Türkiye'de 2013-2023 yılları arasında gazetecilik alanında tamamlanmış yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının bibliyometrik analizi sonucunda en belirgin sonuçlar şunlardır:

Öğrenciler hem doktora hem de yüksek lisansla belirgin bir farkla medya sosyolojisi alanında çalışmayı tercih etmişlerdir. Toplumun belli kesimlerinin medyayı kullanma biçimleri, medyadan etkilenme düzeyleri, kullanıcı davranışları sıklıkla tercih edilen tez konuları olmuştur. Geçmiş dönemlerde bu alanda çalışılan tezlerin uygulama kısımları için sıklıkla saha çalışması yapıldı. Anket, mülakat, derinlemesine gözlem yöntemleri kullanılırdı. Uygulayıcı açısından özellikle anket yöntemi ana kitleyi temsil gücüne sahip örnekleme ulaşmada zorluklara sahipti. Ancak günümüz teknolojileri veri analizinde kolaylıklar sağlamaktadır. İnternet üzerinde çeşitli uygulamalar aracılığıyla veri toplamak, verileri analiz etmek çok daha uygulanabilir ve doğru yapıldığında güvenilir sonuçlar elde etme fırsatı sunabilmektedir. Özellikle son yıllarda sayıları giderek artan

medya sosyolojisi ile ilgili tezlerin uygulama kısımlarında sıklıkla bu yöntemlerin seçildiğini görebiliriz

Gazetecilikle ilgili bilim dalları devlet üniversitelerinde vakıf üniversitelerine nazaran daha eski olduklarından üretilen tez sayısı çok daha fazladır.

Daha çok yüksek lisans tezlerinde olmak üzere gazetecilik bilim dallarında alan dışı kabul edilecek konularda yazılan tezlerin sayısı oldukça fazladır.

İllere göre dağılımda İstanbul'daki üniversitelerde yazılan tezlerin sayısı açık ara çok yüksektir. Gazetecilik alanındaki lisans üstü eğitimlerin İstanbul'da çok daha uzun süredir veriliyor olması, İstanbul'daki üniversite, öğrenci ve öğretim üyesi sayısının fazlalığı göz önüne alındığında beklenen bir sonuç olmuştur.

Gazetecilik alanında en çok tez Marmara Üniversitesinde üretilmiştir. Sonrasında sırasıyla Selçuk Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi gelmektedir. Marmara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi 1983 yılında lisansüstü eğitime başlamıştır. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesinde ise Gazetecilik Bölümü 1994 yılında eğitim vermeye başlamıştır. Bu bağlamda Selçuk Üniversitesinin gazetecilik alanında lisans üstü eğitim konusunda üretkenliği dikkat çekicidir.

Kuşkusuz üniversitelerin açtıkları yüksek lisans ve doktora program sayıları ve öğrenci kontenjanları üretilen tez sayılarında belirleyicidir. Üniversitelerin geçmiş yıllara dönük kontenjan sayılarına karşılaştırma yapılabilecek denklilikte ulaşılamadığından (bazı üniversitelerin belli yıllardaki kontenjanlarına ulaşılabilirken bazılarında bu bilgilere ulaşamamıştır, YÖK genel olarak yüksek lisans ve doktora öğrenci sayılarına dair bilgi paylaşırken ana bilim dalı özelinde öğrenci sayılarının istatistiklerini yayınlamamaktadır) bu bağlamda bir analiz yapılamamıştır.

Kuruluşu daha eski olan üniversitelerde ana bilim dalı sayısı da, öğretim üyesi sayısı da diğer üniversitelere göre daha fazladır. Böylece yüksek lisans ve doktora programı açabilmek için YÖK'ün belirlediği öğretim üyesi sayısını tutturabilmeleri mümkün olmaktadır. Önceleri Devlet Planlama Teşkilatı tarafından des-

teklenerak yürütülen 2011'de YÖK üzerinden devam edilen ÖYP (Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı) ile beş yıl boyunca lisansüstü eğitim programına sahip olan üniversitelerin aynı imkana sahip olmayan farklı üniversitelerdeki araştırma görevlilerine eğitim imkanı sağlamaları mümkün olabilmıştır.

Bibliyometrik analizlerle niceliksel ölçümler yapılabilmektedir. Söz konusu bilimsel araştırmalar olduğunda önemli olan kuşkusuz nicelik kadar hatta belki de daha çok niteliksel anlamda katma değer yaratabilecek çalışmaların olmasıdır. Bununla birlikte gazetecilik alanında Türkiye'deki üniversitelerde yapılan çalışmalar hem sektördeki değişime paralel yeni konuları takip etmesi açısından hem de ilerideki çalışmalara referans olabilecek sayıda ve çeşitlilikte olması bakımından değerlidir.

Genişletilmiş Özet

Bilimsel bilgi üretiminde en güvenilir kurumlar üniversitelerdir. Bilimsel bilginin en önemli üretim mekânı olan üniversitelerde yapılan çalışmalar ve doğrudan bu çalışmaların kaynak olarak alınması bilimsel güvenilirlik açısından önemlidir. Üniversitelerde hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezleri hem ilgili alanın akademik hafızasını oluşturur hem de bilimsel katkı yaratır. Bu çalışmada 2013-2023 yılları gazetecilik alanında tamamlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin hangi konularda yoğunlaştığı, hangi üniversitelerde ve hangi şehirlerde üretildiği, vakıf ve devlet üniversitelerinde üretilen tezlerin dağılımı, yüksek lisans ve doktora tezlerinin dağılımı, yıllar içinde hangi konuların daha çok çalışıldığı bibliyometrik analiz yöntemiyle araştırılmıştır. Bibliyometrik analiz, büyük hacimli bilimsel verileri araştırmak ve analiz etmek için popüler ve titiz bir yöntemdir. Bu nedenle gazetecilik alanında Türkiye'de üretilen bilimsel çalışmaların yüksek lisans ve doktora tezleri üzerinden incelenmesine çalışılmıştır. Bu çalışma hem gazetecilik alanında çalışmak isteyenler için mevcut akademik tez yazımını toplu halde analiz ederek bir referans sağlayacak hem de gazetecilik alanında son on yılda üretilen bilimsel çalışmaların portfolyosunu çıkararak alana katkı sağlayabilecektir.

Bu çalışmada 2013-2023 yılları arasında Türkiye'deki üniversitelerin gazetecilik bilim dalla-

rında tamamlanan 131 doktora ve 618 yüksek lisans olmak üzere toplam 749 tez taranmıştır. Tezler Yüksek Öğretim Kurumunun tez tarama sayfasından çekilerek sınıflandırılmıştır. Üniversitelerde gazetecilik üzerine yürütülen lisansüstü akademik faaliyetler farklı isimlerdeki kürsülerde yürütüldüğünden, öncelikle gazetecilik alanında yüksek lisans ve doktora kürsüleri belirlenmiş, sonrasında seçili yıllar arasında bu kürsülerde tamamlanan tezler üzerinden çalışılmıştır. Böylelikle bu alanda çalışmak isteyen akademisyenler, medya ve gazetecilik sektöründeki gelişmeleri takip eden tüm paydaşlar ve alana ilgi duyanlar için üniversitelerde yazılan tezler üzerinden oluşan akademik çıktıları on yıllık süreç içinde ortaya koyabilmek çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Tamamlanan tezlerin lisansüstü düzeyine, konularına, üniversitelere, şehirlere, yıllara göre dağılımı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu makale çalışmasında önce kavramsal bir çerçeve oluşturmak amacıyla Türkiye’de lisansüstü düzeyde gazetecilik çalışmalarının tarihçesi verilmiştir. Sonrasında kullanılan bibliyografik analiz yöntemi anlatılmış ve devamında Türkiye’de lisansüstü eğitim sürecinde yazılan tezler bu yöntemle analiz edilmiştir.

Gazetecilik alanında lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi, biryandan tamamlanan tezlerin niceliksel artışını da gösterirken diğer yandan içerikleri bakımından “gazetecilik” kapsamının genişlemesini de açıkça ortaya koymuştur. Çalışmanın yürütüldüğü dönem içinde hem doktora hem de yüksek lisans tezlerinde geniş bir yelpazede konu seçimleri yapılmıştır

Gazeteciliğin geniş çalışma alanının olması birbirinden farklı tez konularının üretilmesine fırsat tanımaktadır. Yapılan bibliyometrik analiz sonrasında lisansüstü öğrencilerinin ağırlıklı olarak tercih ettikleri konular tespit edilmiştir. Analiz için belirlenen alt kategoriler içinde medya sosyolojisi ve gazetecilik uygulamaları en çok tercih edilen tez konuları olmuştur. Yıllar itibarıyla grafikleme yapıldığında gazetecilikte yeni teknolojilerin kullanımı ve yeni gazetecilik ortamları hakkındaki konuların seçimi yıllar içinde artış göstermiştir. Tezlerin yoğunluklu bir şekilde İstanbul’daki üniversitelerde

yazılmıştır. İstanbul’daki üniversitelerin iletişim fakültelerinin diğer illerdeki iletişim fakültelerine nazaran çok daha eski olması, akademik kadro sayılarının yüksekliği ve gazetecilikle ilgili kürsülerin daha çok olması daha çok tezin yazılmasında etkilidir. Gazetecilik mesleğinin istihdam olanaklarının İstanbul’da çok daha fazla olması da bu konuda etkilidir. Gazetecilik alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin büyük kısmı bu alanda çalışmakta ya da çalışmayı arzulamaktadır. YÖK’ün yüksek lisans ve doktora programı açılması konusundaki koşulları da önemli bir etki yaratmaktadır. Doktora programının açılabilmesi için en az ikisi profesör kadrosunda olmak üzere altı öğretim üyesi, birisinin profesör olması halinde ise en az ikisi doçent olmak üzere üniversite kadrosunda asgari toplam altı öğretim üyesi bulunması, yüksek lisans programı için ise en az ikisi profesör ve/veya doçent unvanına sahip olmak üzere üniversite kadrosunda asgari üç öğretim üyesi koşulu vardır. Ayrıca doktora programı için söz konusu öğretim üyelerinin, en az dört yarıyıl bir lisans ya da iki yarıyıl boyunca tezli yüksek lisans programında ders vermiş olması; yüksek lisans programı için ise en az iki yarıyıl boyunca bir lisans programında ders vermiş olması gerekmektedir. Bu koşulların uzun süredir eğitim veren büyükşehirlerdeki üniversitelerde karşılanması daha kolay olmaktadır. Alana katkı sağlayan tezler de yoğunluklu olarak sırasıyla Marmara Üniversitesi, Konya Selçuk Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesinde yazılmıştır.

Türkiye’deki üniversitelerde yapılan çalışmalar hem sektördeki değişime paralel yeni konuları takip etmesi açısından hem de ilerdeki çalışmalara referans olabilecek sayıda ve çeşitlilikte olması bakımında değerlidir.

Extended Abstract

Universities are the most reliable institutions in the production of scientific knowledge. The studies conducted in universities, which are the most important places for the production of scientific knowledge, and directly taking these studies as a source are important in terms of scientific reliability. Master’s and doctoral theses prepared at universities both form the academic memory of the relevant field and create scientific contribu-

tions. In this study, the subjects of master's and doctoral theses completed in the field of journalism between 2013 and 2023, in which universities and in which cities they were produced, the distribution of theses produced in foundation and state universities, the distribution of master's and doctoral theses, and which subjects were studied more over the years were investigated by bibliometric analysis method. Bibliometric analysis is a popular and rigorous method for researching and analyzing large volumes of scientific data. Thus, it was attempted to map the scientific studies produced in the field of journalism in Turkey through master's and doctoral theses. This study will both provide a reference for those who want to work in the field of journalism by collectively analyzing the current academic thesis writing and contribute to the field by creating a portfolio of scientific studies produced in the field of journalism in the last decade.

In this study, a total of 749 theses (131 doctoral and 618 master's theses) completed in the journalism disciplines of universities in Turkey between 2013 and 2023 were screened. The theses were classified by retrieving them from the thesis screening page of the YÖK. Since postgraduate academic activities on journalism at universities are organized with different names, firstly, master's and doctoral programs in the field of journalism were identified, and then the theses completed in these programs between the selected years were studied. Thus, the starting point of the study was to reveal the academic outputs of the theses written in universities over a ten-year period for academics who want to work in this field, all stakeholders who follow the developments in the media and journalism sector, and those who are interested in the field. The distribution of completed theses according to graduate level, subjects, universities, cities and years was tried to be revealed.

This article first presents the history of journalism studies at the graduate level in Turkey in order to create a conceptual framework. Afterwards, the bibliographic analysis method used was explained and then the theses written during the postgraduate education process in Turkey were analyzed with this method.

The bibliometric analysis of postgraduate theses in the field of journalism, while showing the quantitative increase in the number of theses completed, also clearly demonstrated the expansion of the scope of "journalism" in terms of their content. During the period of the study, a wide range of topics were chosen in both doctoral and master's theses

The wide field of study in journalism provides the opportunity to produce different thesis topics. After the bibliometric analysis, the topics that graduate students predominantly preferred were determined. Among the subcategories determined for the analysis, media sociology and journalism practices were the most preferred thesis topics. When graphing by years, the choice of topics on the use of new technologies in journalism and new journalism environments has increased over the years. The majority of theses were written at universities in Istanbul. The fact that the communication faculties of universities in Istanbul are much older than the communication faculties in other provinces, the high number of academic staff and the fact that there are more chairs related to journalism are effective in the writing of more theses. The fact that the employment opportunities in the journalism profession are much higher in Istanbul is also effective in this regard. Most of the students who have master's and doctorate degrees in journalism work or want to work in this field. YÖK's requirements for the opening of master's and doctoral programs also have a significant impact. In order to open a doctoral program, there must be a minimum of six faculty members, at least two of whom must be professors, and if one of them is a professor, at least two of whom must be associate professors. For a master's program, there must be a minimum of three faculty members, at least two of whom must hold the title of professor and/or associate professor. In addition, for the PhD program, these faculty members must have taught at least four semesters in an undergraduate program or two semesters in a master's program with thesis; for the master's program, they must have taught at least two semesters in an undergraduate program. These conditions are easier to meet in metropolitan universities that have been providing

education for a long time. The theses contributing to the field were mostly written at Marmara University, Konya Selçuk University and Istanbul University, respectively.

Studies conducted at universities in Turkey are valuable both in terms of following new topics in parallel with the changes in the sector and in terms of the number and diversity that can serve as a reference for future studies.

Kaynakça

- Adam, G. S. (2001). The Education of Journalists. *Journalism*, 2(3), 315-339.
- Akillitercih. (2024 Mart22). <https://www.akillitercihtv.com/yuksekogretim-program-atlasi/>
- Alpay, Y. (2021). Yalanın siyaseti. Destek Publishing and Media Group.
- Başer, N. (1990). Yazılı Basının Yetişmiş Eleman İhtiyacı ve İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bozdemir, E., & Köse, G. (2021). Faaliyete Dayalı Maliyet Yönteminin Sağlık İşletmelerinde Uygulanmasının Görsel Haritalama Tekniği ile Bibliyometrik Analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(2), 172-203.
- Cope, B., Kalantzis, M., & Magee, L. (2011). *Towards a Semantic Web: Connecting Knowledge in Academic Research*. Chandos Publishing.
- Donthu, Naveen & Kumar, Satish & Mukherjee, Debmalya & Pandey, Nitesh & Lim, Weng Marc, 2021. How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines [Journal of Business Research](https://doi.org/10.1016/j.jbr.2021.03.001) , Elsevier, cilt. 133(C), 285-296
- Gülçay H. (2020). Türkiye’de Gazetecilik Eğitiminin Basın Yayın Yüksekokulları ve İletişim Fakülteleri Üzerinden Değerlendirilmesi: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği, Uşak Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- İrvan, S. (2022). Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi Üzerine: Akademisyenler Ne Diyor? *Etkileşim* (10), 236-253. <https://doi.org/10.32739>
- Jia, X., Dai, T., & Guo, X. (2014). Comprehensive exploration of urban health by bibliometric analysis: 35 years and 11,299 articles. *Scientometrics*, 99, 881-894
- Nerone, J. (2013). Why journalism history matters to journalism studies. *American Journalism*, 30(1), 15-28.
- OECD. (2024 Mart 24). https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/bibliometric-indicators-and-analysis-of-research-systems_208277770603
- Tokgöz, O. (2003). Türkiye’de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirilmesi. *Kültür ve İletişim Dergisi*, 6 (1): 9-32.
- Topuz, H. (1973). 100 Soruda Türk Basın Tarihi. İstanbul: Gerçek Yayıncılık.
- Ulakbim. (2024 Mart 24). <https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz>
- Uzun, R. (2011). Türkiye’de gazetecilik eğitimi: Değişimler ve eğilimler. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (15), 119-132.
- Weaver, D. H. (2003). Journalism Education in The United States. *Journalism Education in Europe and North America an International Comparison*. (ss. 49-64). (Ed.) Romy Fröhlich & Christina Holtz-Bacha. New Jersey: Hampton Press, Creskill
- Yıldırım B. (2009). Gazetecilik Eğitimi: Değişim İhtiyacı ve Dönüşümler, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi